

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

ACL

BZ

GESCH

~~0542:~~

QUE 35-

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

1047 4622

ACL
032 1772
35

VERSLAG omtrent eene uitgave der
Stad-, Dijk- en Marke-regten, uitgebragt
door het Bestuur der Vereeniging tot
beoefening van OVERIJSSELSCH REGT EN
GESCHIEDENIS ter algemeene Vergadering,
op 7 Julij 1866.

In de laatste algemeene Vergadering dezer Vereeniging is de wensch geuit, dat door den druk mogten worden bekend gemaakt 1°. de regtsboeken der voormalige steden van deze Provincie, voor zoover ze nog ongedrukt zijn; niet alleen die, welke het laatst kracht van wet hadden, maar ook zoodanige, welke tot eene oudere wetgeving behooren; 2°. de vroeger geldige dijkregten, en 3°. de verschillende markeregten of markecedulen.

Die wensch vond algemeen bijval en gaf aanleiding tot het bespreken van de wijze, waarop daaraan gevolg konde worden gegeven, terwijl eindelijk werd besloten het Bestuur uit te noodigen, om dienaangaande in deze Vergadering zijne zienswijze te doen kennen en des betrekkelijke voorstellen te doen.

Het is ter voldoening aan deze opdracht, dat het Bestuur de eer heeft de volgende beschouwingen aan uwe Vergadering in overweging te geven.

I. WAT BETREFT DE VROEGERE REGTSBEPALINGEN DER
VOORMALIGE STEDEN DEZER PROVINCIE.

Terwijl in de overige deelen der Provincie een algemeen regt geldig was, gesproken uit het oude volksregt, de opvolgende landbrieven der landsheeren, de landregten en de bepalingen door Ridderschap en Steden vastgesteld, werden in de steden de bij haren oorsprong geldige regtsbeginselen in zeer enkele gevallen bij den stadbrief vastgesteld, gewijzigd of uitgebreid, maar vooral krachtens hare autonomie, allengs bij willekeuren vastgesteld, uitgebreid of gewijzigd. In den regel zoude men alzoo noodig hebben die onderscheidene bepalingen voor iedere stad naar tijdsorde te verzamelen en te rangschikken. De behoefte evenwel aan een meer geregeld en aaneengeschakeld overzicht van de regtsbepalingen, op zekere tijdstippen van kracht, heeft de overheid in vele, met name de 3 groote steden bewogen, om van tijd tot tijd de daar bestaande regtsbepalingen in meer of minder geregelde verzamelingen bijeen te brengen, die het overzicht daarvan zeer veel vereenvoudigen.

Hoezeer men aan die verzamelingen alzoo veel dank verschuldigd is, wordt echter daardoor het bijeenbrengen der afzonderlijke willekeuren niet overbodig of nutteloos, omdat die verzamelingen telkens niet anders dan met groote tusschenruimten van tijd zijn tot stand gekomen en alzoo de afzonderlijke willekeuren noodig blijven om de trapsgewijze verandering in den regtstoestand gedurende de tusschenruimte tusschen twee opvolgende verzamelingen te doen kennen.

Van de regten der onderscheidene steden (we zullen dat woord *regten* korthedshalve blijven gebruiken) bestaan zeer zeker talrijke afschriften: de behoefte deed die menigvuldig ontstaan. Wil men die regten echter door den druk gemeen maken, dan zal men moeten opklimmen tot de oorspron-

kelijke stukken, die meestal nog in onderscheidene plaatselijke archieven aanwezig zullen wezen. Eerst dan, wanneer die oorspronkelijke stukken ontbreken, moet men de toevlugt tot die afschriften nemen en dan volgens de gewone regelen van kritiek tot de vaststelling van den best mogelijken tekst trachten te geraken.

Wanneer deze Vereeniging evenwel tot de uitgave van alle die regtsbronnen wensch over te gaan, zal, hoe groot die arbeid ook wezen moge, toch een deel daarvan reeds gedaan of althans voorbereid gevonden worden. We zullen met een enkel woord aangeven, wat hiervan reeds gedrukt of verzameld is.

Van Deventer zijn twee regtboeken of stadregten bekend. Het eene of laatste van 1642, afzonderlijk gedrukt; het andere van 1486, afgedrukt bij Dumbar in *Kerk. en M. Deventer*, I. p. 154—174. Eindelijk is volgens sommigen nog sprake van een ouder stadregt van 1381, volgens anderen echter slechts een voorbereidend werk van omstreeks 1460, hetgeen ook thans is afgedrukt in v. Vloten, *Voorlezingen over de wording enz. van Deventer*.

Eigenlijke verzamelingen van stadregten bestaan voor Kampen niet, behalve het zoogenaamde *Guldeboek*, uit het laatst der 14^e of begin der 15^e eeuw; en het eenigzins oudere *Boek van Rechten*. Daaraan sluiten zich dan het zoogenaamde *Digestum vetus* en het *Digestum novum* (het laatste uit 6 deelen in folio bestaande) en beide opvolgelijk de regtsbepalingen van 1450—1798 bevattende. Opmerking verdient, dat aldaar een zeer uitvoerig ontwerp van stadregt zich bevindt, door D^r. Herman Croeser, tusschen 1562—1567 zamengesteld (zie not. Julij 1864 p. 20). We noemen dit ontwerp te meer opmerkelijk, omdat het blijkbaar nevens de toenmaals geldende beschreven regten ook diegeene bevatte, die door gewoonte of gebruik slechts bestonden en waarvan men zeker hier de oudste opteekening kan vinden.

Voor Kampen zal eene uitgave van het *Boek van Rechte, Guldeboek, Digestum vetus en novum* en van het ontwerp van Croeser noodig zijn.

Voor Zwolle bestaan vier verzamelingen, waarvan alleen de laatste in 1794 in druk is uitgegeven. Die verzamelingen zijn omschreven in de notulen van Julij 1859 p. 12 vg., waar men tevens gewezen vindt op een ter stedelijk archief aldaar aanwezig handschrift, bevattende de geschiedenis van het tot stand komen dier laatste codificatie.

Omtrent de regten der overige steden achten wij het niet ondienstig te vermelden, waar dezelve zijn beschreven en geheel of gedeeltelijk afgedrukt.

Met het oog op de boven vermelde omstandigheid, dat voor sommigen enkele regten bij de stadbrieven zijn bepaald of gewijzigd, nemen we zooveel mogelijk die brieven ook in onze vermelding op.

Almelo. Privilegie-brief van Jonkheer Egbert van Almelo, van 1420, bij Racer, V. 317—320. Uitspraak van Deventer en Oldenzaal tusschen den Heer en de stad van Almelo van 1462, bij Dumbar, *Anal.* II. 439—442. Willekeuren, met toestemming van den Heer vastgesteld en beginnende met 1489, komen voor bij Racer, *Over. Ged.* V. p. 291—320. *Almel. Oudh.*, I. p. 52—68.

Compromissoriale uitspraak van 1508, tusschen Adolf van Rechteren, Heer tot Almelo t. e., Schepenen gemeene burgers te Almelo t. a. z., bij Dumbar, *Anal.* II. 441—444.

Delden. De stadbrieven van 1322 en 1333 komen voor bij Racer, *Ov. Gedenkst.* V. p. 285, 286.

Enschede. Brief van Johan van Diest van 1325, waarbij

eene menigte regtsbepalingen (eigenlijk *stadregt* schijnt vooraf te zijn verleend) Racer, *Ged.* I., p. 111 vg. Brief van Jan van Arkel van 1355, *Ged.* V., p. 283, terwijl eenige bepalingen, in 1471 door schepenen gemaakt, voorkomen in *Ged.* I., p. 120.

Genemuiden. Stadbrief door Jan van Nassau in 1275 gegeven bij Racer, *Ged.* VI., p. 55, 56. Willekeuren beginnende met 1383, *ibid.* p. 56—112; eenige latere *ibid.* p. 112—115. Stukken betreffende den lijfstraffelijken regtsdwang, bij Racer, *Ged.* V., p. 222—266.

Goor. Stadbrief van 1263, bij Racer, *Ged.* V. p. 287.

Grafhorst. Stadbrief van 1333, bij Racer, *Ged.* VI., p. 266. *Dumbar, Anal.* II., p. 253. Willekeuren beginnende met 1417 bij Racer, *Ged.* VI p. 281—288.

Hardenberg. Stadbrief van 1362, als Bijlage van een in 1781 aan de Staten ingediend Req^t. deductoir over de Jagt.

Hasselt. Op het archief aldaar berust een stadboek, bevattende de willekeuren tot op 1716; zie verslag van den Heer Ebbinghe Wubben, in de *Mededeelingen* I., p. 100 vgg.

Oldenzaal. Stadbrief van 1296, bij Racer, *Ged.* V., p. 216.

Ommen. Brief van 1346, bij Racer, *Over. Ged.* V., p. 191. Een boek van stadregten, gedrukt in *Over. Alm. voor Oudh.* 1854, p. 191 vgg.

Steenwijk. Een gedeelte van een stadregt is bij enkelen in handschrift voorhanden.

Vollenhove. Brief van 1350 bij Dumbar *Anal.* II. p. 298.
Willekeuren met vele uitlatingen, bij Racer, *Ged.*V., p. 364—394.

Wilsum is onlangs in het bezit van zijn zoogenaamd stadboek teruggekeerd.

Van Ootmarsum en Rijssen is het ons niet mogen gelukken op te sporen of er iets in druk of handschrift is bewaard.

Na overweging van dit een en ander heeft het bestuur de eer uwer Vergadering voor te stellen :

1°. door deze Vereeniging in druk te doen uitgeven eene verzameling, bevattende voor elke der voormalige steden van Overijssel de bronnen van derzelve regten, en wel voor zoover die niet reeds *afzonderlijk* in druk bestaan; met dien verstande derhalve, dat in die verzameling alzoo niet zullen worden opgenomen de stadregten van Deventer van 1486 en 1642, alsmede die van Zwolle van 1794;

2°. die verzameling voor zoover iedere stad aanbelangt te doen vooraf gaan van eene korte beschrijving der stadboeken of andere bescheiden, waaruit ze zijn zaamgesteld, en elk dier verzamelingen zooveel mogelijk naar tijdsorde te doen inrigten;

3°. aan het hoofd dier verzameling te plaatsen den eigenlijken stadbrief;

4°. in de verzameling voor Kampen mede op te nemen het ontwerp van stadregt van D^r. Herman Croeser en in die van Zwolle het verhaal der handelingen bij het zamenstellen der stadregten van 1794, voor zoover de omvang daarvan zulks niet belet;

5°. overigens de uitvoering van ieder dier verzamelingen

over te laten aan dat lid der Vereeniging, dat zich met het voorloopig onderzoek daartoe noodig en de verdere bewerking zal willen belasten, welk lid zal worden verzocht om de laatste drukproeven telkens met de originele bescheiden te vergelijken.

II. WAT AANGAAT DE OUDERE DIJKREGTEN.

Terwijl elders alle zoogenaamde dijksbesturen en polders van den landsheer uitgegaan, of door hem bevestigd of ingerigt zijn, en ook latere daarentrent geldende regtsbepalingen steeds zijne vaststelling of goedkeuring behoeften, ziet men in dit gewest daarin een veel ruimer veld voor autonomie dier besturen geopend, zoodanig zelfs, dat slechts bij weinige van oorspronkelijke inmenging van den landsheer blijkt, bijv. in Salland en Mastenbroek van den Bisschop van Utrecht; in Hasselterkerspel en in Giethoorn (althans in den laatst bekenden vorm) van Ridderschap en Steden, en in Zalk en Kamperveen naast den Bisschop van Utrecht ook van de Geldersche landsheeren. De overige polders of dijksbesturen zijn waarschijnlijk uit marken voortgesproten, of althans als vereenigingen van de eigenaren der daarin begrepen oudhoevige gronden te beschouwen, die bij onderlinge overeenkomsten of overdragten allengs de geldige regtsregels bepaalden en te boek stelden. Officiële bescheiden of afschriften dier landsheerlijke of autonomsche regtsbepalingen zijn niet meer voorhanden, althans niet ter onzer kennis gekomen. Waarschijnlijk is zulks toe te schrijven aan de omstandigheid dat daarvoor geene eigene bewaarplaatsen bestonden, zooals voor de stedelijke regts- of wetboeken op de regthuizen of raadhuizen dier steden; waardoor ze dus welligt in de bewaring der zich opvolgende dijkgraven of dijkschrijvers verbleven en later verloren gingen.

Als uitzondering vermelden we hier, behalve het dijkregt van Hasselterkerspel in 1676 en van Giethoorn in 1775 door Ridderschap en Steden vastgesteld en in het provinciaal archief

aanwezig, den dijkbrief voor Salland van Bisschop Guij van 1308, waarvan afschrift in het Kamper archief n°. 21, waarschijnlijk gelijktijdig met het afschrift (1586) van het dijkregt van Mastebroek van 1390 mede aldaar onder n°. 284 aanwezig, zoo mede den dijkbrief voor Zalk van 1431, waarvan een afschrift op het Kamper archief onder n°. 518 en die van 1489 waarvan aldaar afschrift onder n°. 927. In lade 41 van het Zwolsch archief het origineel Transsumpt door B. Frederik van Blankenheim in 1400 (zonder verdere specificatie van jaartal) afgegeven van den dijkbrief van B. Guij van 1308. In denzelfden vorm te vinden in het in den aanvang der 16^e eeuw op schrift gebragt privilegieboek der stad, waarin B. Frederik betuigt: dat het daarin opgenomen uitschrift van dezen brief woordelijk met het origineel overeenkomt.

Onder de verschillende afschriften uit 'de 15^e en eerste helft der 16^e eeuw van dijkregten van Zalland en Mastebroek op het Zwolsch archief in lade 15 aanwezig is er een, hoofdzakelijk handelend over Mastebroek, doch waarin aan het eind der rubriek: die waertal van Zuthem tot Deventer; fol. LXX staat: Anno domini XIII° et sexagesimo nono scriptum est istud registrum ex quadam rotula francina, quae reservatur in castro dorrethe, quae rotula fertur fuisse annorum semi ducentorum.

- Vermoedelijk zijn er in het archief te Deventer ook wel afschriften van beide deze dijkregten met soortgelijke belangrijke aanwijzingen voorzien.

Veel dienst zal men buitendien kunnen trekken van de afschriften, die privata auctoritate van de onderscheidene dijkregten zijn gemaakt, maar die meestal veel te wenschen overlaten wat naauwkeurigheid en volledigheid aangaat. Ten opzichte toch van het laatste valt op te merken, dat veelal naar gelang der behoefte door de erfgenamen telkens nieuwe bepalingen werden gemaakt, die naar gelang van den ouderdom dier afschriften dikwerf niet daarin zijn opgenomen; en

ten opzichte der naauwkeurigheid zal men bevinden, dat de tekst door de afschrijvers naar hunne behoeften, opvatting en begrippen meer of minder is gewijzigd.

Wil men dus tot de uitgave der oudere dijkregten overgaan, dan zal het noodig wezen vooraf de bestaande *goede* afschriften van elk derzelve te kennen, om door vergelijking daarvan onderling tot de vaststelling van een' goeden tekst te geraken.

Wij laten ter bevordering van zoodanige opgave hier volgen hetgeen ons ten aanzien dier dijkregten is bekend geworden.

Salland. De Guijen dijkbrief is afgedrukt bij Puffendorf *Observ.* IV. p. 916, met afwijkingen bij Dumbar *Anal.* II. p. 233—247, hetgeen wederom niet overeenkomt met het bovengenoemde Kamper afschrift.

Een zeer goed afschrift van het Sallandsche dijkregt, bevattende behalve den Guijen dijkbrief latere overdragten en reformatiën en in 1552 door Hermannus Willebrordi canonicus in Bethlehem vervaardigd, vindt men ter Provinciale Griffie E^o. 28.

Een veel later afschrift, maar waarin daarentegen latere stukken zijn opgenomen, berust aldaar E^o. 1.

Voor Salland werd het dijkregt door Ridderschap en Steden gerevideerd en vastgesteld in 1730 en alstoen in 4°. gedrukt.

De stukken aangaande de voormalige Brikskampsche Schouw zullen hoofdzakelijk te Deventer moeten worden gezocht.

Mastenbroek. De dijkbrief van 1390 met latere verordeningen in afschrift in 1586 geschreven, bevindt zich te Kampen n°. 284.

Een afschrift van dezen brief en van latere reformatiën en overdragten in 1552 vervaardigd door Hermannus Willebrordi canonicus in Bethlehem, berust ter Provinciale Griffie E^o. 28.

Een afschrift van veel lateren tijd, vindt men aldaar E^o. 1.

Is men eenmaal aan het werk, dan zullen vele afschriften

als weinig bruikbaar ter zijde worden gelegd, wijl er reeds in de 15^e eeuw afschriften van dijkregten in deze Provincie gevonden worden, meer door netheid van schrift dan door juiste interpunctuatie en zaakkennis uitmuntende. Welligt zal men zelfs het Transsumpt van den Guijen brief door Bisschop Frederik van Blankenheim afgegeven, met verstandig wantrouwen moeten lezen.

Vollenhove. Bij deze Vereeniging berust een afschrift van de 16^e eeuw (geschenk van den Heer van Knobelsdorf).

Een verder voortgezet afschrift van 1733 door Wilh. Moleman, is waarschijnlijk in het bezit van den Heer Heerkens.

Nog een dito, onlangs ten behoeve der Provincie aangekocht. Een nog vollediger, maar overigens minder naauwkeurig afschrift uit de vorige eeuw ter Provinciale Griffie E^a. 1.

Een dijkregister der groote Schouw, mede onlangs aangekocht.

Giethoorn. Een afschrift van het op 13 April 1775 door Ridderschap en Steden vastgesteld dijkregt, is aanwezig ter Provinciale Griffie E^a. 1.

Het vroegere daarbij verbeterde dijkregt van Giethoorn is ons onbekend gebleven.

Cwinre. Een afschrift is ter Provinciale Griffie E^a. 1.

Hasselterkerspel. Afschrift van dit dijkregt op 9 April 1676 door Ridderschap en Steden vastgesteld, vindt men ter Provinciale Griffie E^a. 1.

Zalk. Een afschrift waarschijnlijk van de voorgaande eeuw is ter Provinciale Griffie E^a. 1.

Kamperveen. Een afschrift vermoedelijk uit de vorige eeuw, is ter Provinciale Griffie E^a. 1.

Rozengarder Marke. Een gedrukt reglement van 14 Februarij 1804.

Bepalingen, dijken aangaande, zullen voorzeker bij het nasporen en verzamelen der markeregten voor onderscheidene dier marken worden gevonden. Dit onderwerp viel toch oorspronkelijk geheel in den kring der markezaken en ontwikkelde zich slechts daar, waar dijkzaken een overwegend belang hadden, tot afzonderlijke zelfstandigheid.

Wanneer wij een voorstel moeten formuleren aangaande de behandeling der dijkregten en derzelve uitgave, dan zouden wij de navolgende punten aan uwe Vergadering aanbevelen :

1°. Voor elk der vroeger bestaande dijkbesturen: Salland, Mastebroek, Zalk, Kamperveen, Hasselterkerspel, Vollenhove, Cuinre, Giethoorn (de laatste liefst gezamenlijk) een of twee leden der Vereeniging uit te noodigen 1°. een onderzoek in te stellen naar de bestaande afschriften van aldaar vóór de invoering der Provinciale reglementen op de dijken geldige regten en verordeningen en daarvan eene beoordeelende beschrijving op te maken; 2°. die afschriften onderling te vergelijken en zodoende een zooveel mogelijk naauwkeurigen en volledigen tekst vast te stellen; 3°. dezen tekst bij den druk met de gebruikte stukken nogmaals te vergelijken en van de beschrijving der handschriften te laten voorafgaan, met vermelding zoo mogelijk van bestaande plans dier polders of dijkgenootschappen.

De vroegere oude toestand dier polders en dijkgenootschappen is, met uitzondering van het in 1804 opgericht Heemraadschap van Vollenhove en het reglement, waarnaar de dijken in de Rozengarder marke zullen worden beheerd, van 14 Febr. 1804, blijven bestaan tot dat door enkele Fransche wetten eenige veranderingen daarin zijn gebragt en eindelijk in 1836 het

eerste algemeene Provinciale reglement in Overijssel is ingevoerd geworden. Een overzicht van die bepalingen en daaruit voortgevloeide wijzigingen ware zeer wenschelijk, dat dan konde voorafgaan worden vooreerst door een afdrnk van het verslag omtrent de zeeweeringen en rivierdijken en derzelver vroeger beheer tot op 1798 door het Intermediair Administratief Bestuur van 't voormalig gewest Overijssel uitgebragt, vervolgens van de stukken betrekkelijk de gemeenmaking der dijken in het kwartier van Vollenhove en de vorming van het Heemraadschap van dien naam, en eindelijk door eene hernieuwde uitgaaf van de in 1807 bij J. H. de Lange te Deventer gedrukte, maar zeldzaam voorkomende verhandeling over de voet en wijze, waarop de dijken, onder de Zallandsche en Brikskampsche Schouwen behoorende, onder eene directie konden worden gebragt en de dijkpligtigheid afgekocht.

III. MET BETREKKING TOT DE MARKEREGTEN.

De oudste regtsbepalingen in de verschillende marken geldende zijn voorzeker door goevinden der geregtigden in die marken of door langdurig gebruik in het leven getreden en werden aanvankelijk zonder twijfel zonder eigenlijke opteekening in het geheugen bewaard.

Zooals in velerhande andere opzigten, ontstond ook ten aanzien der markeregten in de 15^e eeuw eene neiging tot codificatie, tengevolge waarvan in meest alle de toenmaals geldige en bekende regtsbepalingen in een boek werden opgeteekend, dat vervolgens werd aangevuld met de aantekening van het later in de markenvergaderingen verhandelde. Die boeken noemt men gewoonlijk *markeboeken*, de eerste opteekening dier regten *markecedul*.

Wil men een zooveel mogelijk volledig overzicht der markeregten hebben, dan dient men zich niet alleen tot die

markecedulen te bepalen, maar men behoort tevens op te nemen de later vastgestelde bepalingen.

Daartoe is het dus onvermijdelijk noodwendig de verschillende markeboeken te kunnen raadplegen, waaruit men dan de markecedulen en de later vastgestelde bepalingen zoude moeten overnemen.

Die markeboeken zijn echter nimmer verzameld, maar steeds in het bezit der opvolgende markerigters of andere gerechtigden gebleven, en in vele gevallen, vooral na de vele verdeelingen in den loop dezer eeuw, in het ongereede geraakt.

Het gemis dier boeken zou, althans voor zoover de markecedulen betreft, in zekere mate kunnen verholpen worden door afschriften van de markecedulen van onderscheidene marken in de archieven van Zwolle en Deventer aanwezig.

Wil men de zaken der marken meer nauwkeurig behandelen, dan moet men bij het onderzoek der markeboeken en de uitgave der markeregten nog meerdere punten in het oog houden. Zonder te herhalen alles, wat vroeger bij deze Vereeniging omtrent markezaken is opgemerkt, wenschen wij de aandacht meer bijzonder te vestigen op de grenzen van elke marke, op de stukken betrekkelijk vroegere markeverdeelingen (waarvan sommige reeds zeer oud zijn) en op de opgaven der waartallen, vooral de oudsten.

Opgaven waar markeboeken en markecedulen te vinden zijn, kunnen wij aan uwe Vergadering niet doen, maar moeten de opsporing daarvan overlaten aan den ijver van die leden, welke zich met de behandeling dezer zaak voor de afzonderlijke marken zullen belasten.

Eene opgave der vroegere marken zal kunnen worden opgemaakt uit de schets eener verdeeling van Overijssel in Schout- of Regter-ambten en marken omstreeks 1750, die voor ons medelid Mr. J. van Doorninck, uwer Vergadering heden wordt aangeboden.

De kaart van Overijssel, waarop de marken van Twenthe volgens de bij deze Vereeniging kopijelijk berustende aanwijzing daarvan zijn aangeduid, zal aan de leden later worden toegezonden, met verzoek om daarop zooveel mogelijk de grenzen der aangegeven marken zoover noodig te verbeteren, en die der overigen te willen aanvullen.

Thans overgaande tot het doen van een bepaald voorstel in deze zaak, hebben wij de eer voor de inrigting, bewerking en uitvoering eener uitgave van de markeregten in Overijssel de volgende punten ter vaststelling in overweging te geven :

1°. Voor elke marke afzonderlijk te doen afdrukken en uitgeven de markecedul, gevolgd van de latere in die marke aangenomen regtsbepalingen, en de stukken betrekkelijk vroegere verdeelingen en waartallen.

2°. Zulks te doen voorafgaan van eene opgave en beschrijving der markeboeken, met aanduiding van derzelver bewaarplaatsen, en eindelijk eene zooveel mogelijk naauwkeurige aanduiding van de vroegere en latere grenzen der marke.

3°. Dit onderzoek en de bewerking op te dragen aan een of meer leden, die zich daarmede ten aanzien van een of meer marken zullen willen belasten, met uitnoodiging om de laatste drukproeven met de gebruikte bescheiden zelve te willen vergelijken.

